

РИНКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ КОМБІНАТІВ УКРАЇНИ

ГЕЛЕВАЧУК З. Й.

УДК 338.124.4

Гелевачук З. Й. Ринкове забезпечення розвитку гірничо-збагачувальних комбінатів України

У статті здійснено комплексний аналіз поточного стану та перспектив розвитку ринку залізорудної продукції за показниками попиту, вимог до якісних параметрів продукції, виробничих можливостей підприємств, запланованих проєктів щодо нарощення обсягів виробництва провідними компаніями світу. Визначено позиції вітчизняних гірничо-збагачувальних комбінатів на світовому ринку залізорудної продукції. Ідентифіковано основні проблеми їх розвитку в контексті галузевих тенденцій, що полягають у низькому техніко-технологічному рівні виробництва, аутсайдерських позиціях за показниками якості продукції. На підставі аналізу доведено об'єктивну необхідність реалізації стратегії технологічного розвитку, що створює підґрунтя для коригування маркетингової стратегії комбінатів. Обґрунтовано, що передумовами реалізації стратегічних напрямів розвитку гірничо-збагачувальних підприємств є подальша переорієнтація експортних поставок з країн Європи до країн Південно-Східної Азії, що в умовах зростання індустріального попиту на цих ринках і невисоких вимогах до якості продукції дозволить зберегти ринкову частку та акумулювати фінансові ресурси для реалізації інноваційних проєктів на вітчизняних комбінатах.

Ключові слова: гірничо-збагачувальний комбінат, ринкове забезпечення, ринок залізорудної продукції, маркетингова стратегія, стратегія технологічного розвитку.

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 10.

Гелевачук Зоя Йосипівна – асистент, кафедра маркетингу, Криворізький економічний інститут Криворізького національного університету (пр. К. Маркса, 64, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 5000, Україна)

E-mail: dvnz@inbox.ru

УДК 338.124.4

Гелевачук З. И. Рыночное обеспечение развития горно-обогатительных комбинатов Украины

В статье осуществлен комплексный анализ текущего состояния и перспектив развития рынка железорудной продукции по показателям спроса, требованиям к качественным параметрам продукции, производственных возможностей предприятий, запланированных проєктов по наращиванию объемов производства ведущими компаниями мира. Определены позиции отечественных горно-обогатительных комбинатов на мировом рынке железорудной продукции. Идентифицированы основные проблемы их развития в контексте отраслевых тенденций, которые заключаются в низком технико-технологическом уровне производства, аутсайдерских позициях по показателям качества продукции. На основании анализа доказана объективная необходимость реализации стратегии технологического развития, что создает почву для корректировки маркетинговой стратегии комбинатов. Обосновано, что предпосылками реализации стратегических направлений развития горно-обогатительных предприятий является дальнейшая переориентация экспортных поставок из стран Европы в страны Юго-Восточной Азии, что в условиях роста индустриального спроса на этих рынках и невысоких требованиях к качеству продукции позволит сохранить рыночную долю и аккумулировать финансовые ресурсы для реализации инновационных проєктов на отечественных комбинатах.

Ключевые слова: горно-обогатительный комбинат, рыночное обеспечение, рынок железорудной продукции, маркетинговая стратегия, стратегия технологического развития.

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Библ.:** 10.

Гелевачук Зоя Иосифовна – асистент, кафедра маркетингу, Криворізький економічний інститут Криворізького національного університету (пр. К. Маркса, 64, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 5000, Україна)

E-mail: dvnz@inbox.ru

UDC 338.124.4

Gelevachuk Z. Y. Market Provision of Development of Ore Mining and Processing Enterprises in Ukraine

The article conducts a complex analysis of the current state and prospects of development of the market of iron-ore products by indicators of demand, requirements to qualitative parameters of products, production capacities of enterprises, and planned projects on accumulation of volumes of production by leading world companies. It identifies positions of the domestic ore mining and processing enterprises in the world market of iron-ore products. It identifies main problems of their development in the context of branch tendencies, which lie in low technical and technological level of production and outsider positions by indicators of product quality. On the basis of the analysis it proves an objective necessity of realisation of the strategy of technological development, which establishes grounds for correcting marketing strategy of enterprises. It justifies that prerequisites of realisation of strategic directions of development of ore mining and processing enterprises are further re-orientation of export supplies from countries of Europe to the countries of South-Eastern Asia, which would allow preservation of the market share and accumulation of financial resources for realisation of innovation projects at domestic enterprises under conditions of growth of industrial demand in these markets and rather low requirements to product quality.

Key words: ore mining and processing enterprise, market provision, market of iron-ore products, marketing strategy, strategy of technological development.

Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Библ.:** 10.

Gelevachuk Zoya Yo. – Assistant, Department of Marketing, Kryvyi Rih Economic Institute of the Kryvyi Rih National University (pr. K. Marksa, 64, Kryvyi Rih, Dnipropetrovska obl., 5000, Ukraine)

E-mail: dvnz@inbox.ru

Уповільнення темпів зростання масштабів виробничо-господарської діяльності підприємств, скорочення обсягів реалізації залежить не лише від сукупностей властивостей самої продукції та рівня її конкурентоспроможності, а й від недосконалого маркетингового супроводження. Оперативна маркетингова діяльність здійснюється в контексті сформованої на

підприємстві маркетингової стратегії, що потребує постійного коригування з урахуванням динамічних змін умов зовнішнього середовища.

Теоретичні та емпіричні дослідження свідчать, що набір ключових факторів позитивної траєкторії розвитку підприємств диференційовані за різними галузями народного господарства. Відтак, важливим аналітичним

завданням є визначення основних параметрів ринкового забезпечення у галузевому розрізі. Гірничо-видобувна галузь є однією з пріоритетних сфер національної економіки, її лідерами є гірничо-збагачувальні комбінати (ГЗК) з видобутку та збагачення залізних руд. Ресурси цих корисних копалин в Україні найбільші у світі та становлять майже 12 млрд т, що перевищує 16% світових розвіданих запасів.

Діагностиці тенденцій розвитку ГЗК на світовому та вітчизняному ринку залізорудної продукції (ЗРП), оцінюванню рівня їх конкурентоспроможності та результативності діяльності присвячені роботи Л. М. Варави [1, 2], Т. О. Власюк [3], О. В. Криворучкіної [4], В. Я. Нусінова [5] та інших. Однак високий рівень динамічності ринкового середовища ГЗК доводить об'єктивну необхідність постійного моніторингу зовнішніх факторів для створення інформаційного базису для ефективного коригування функціональних стратегій розвитку підприємств.

Зменшення обсягів виробництва залізорудної продукції вітчизняними ГЗК у натуральному вимірі протягом останніх років, зниження якісних показників ЗРП, втрата традиційних ринків збуту, зменшення валютних надходжень до бюджету держави, зниження рівня конкурентоспроможності продукції внаслідок ускладнення гірничо-геологічних умов видобутку зумовляють виключну увагу до коригування стратегій розвитку ГЗК з урахуванням ринкових факторів, несвоєчасна ідентифікація яких загрожує скороченням ринкової частки цих підприємств на світовому ринку ЗРП та зниженням результативності їх діяльності. З огляду на вищезазначене, метою статті є діагностика поточного стану та визначення прогнозних орієнтирів ринку залізорудної продукції та обґрунтування на цій підставі пріоритетних напрямів розвитку вітчизняних ГЗК.

На кон'юнктуру ринку залізорудної продукції впливають обсяги виробництва чавуну та сталі, оскільки попит на продукцію ГЗК визначається потребами металургійної промисловості. Прогнозування світових тенденцій зростання обсягів виробництва сталі представлено на *рис. 1*.

Статистичні дані свідчать про тенденцію нарощення обсягів виробництва металопродукції, що створює передумови зростання попиту на ЗРП. Статистичні дані щодо темпів зростання обсягів виробництва сталі та ЗРП у світі протягом 2001 – 2011 рр. наочно відображено на *рис. 2*.

Інформаційний базис дозволяє відзначити перевищення темпів зростання обсягів виробництва ЗРП над обсягами виробництва сталі протягом 2003 – 2006 рр. і 2008 – 2009 рр. В умовах економічної кризи більшість металургійних підприємств скоротили обсяги виробництва: на 0,7% у 2008 р., на 8,5% у 2009 р. у порівнянні з попередніми роками. Покращення економічної ситуації супроводжувалося стрімким нарощенням обсягів виробництва сталі у світі: на 28,6% у 2010 р. і на 19% у 2011 р. Варто відзначити, що уповільнення темпів приросту обсягів виробництва сталі у 2011 р. зумовлене дефіцитом залізорудної сировини. Цей факт дозволив гірничо-видобувним підприємствам світу суттєво підвищити ціни на ЗРП.

За прогнозами аналітиків [6], дефіцит поставок ЗРП буде спостерігатися протягом найближчих років. Найбільшими виробниками ЗРП у світі залишатимуться три провідні компанії: Rio Tinto, BHP Billiton, що отримали назву «Великої трійки». Консолідація цих бізнес-структур розпочалася з 2001 р. шляхом придбання дрібних компаній, а також нарощення обсягів власного видобутку, що дозволило збільшити ринкову частку найбільших виробників з 20% у 2000 р. до 34% в 2011 р. Компанія Vale у 2010 р. наростила обсяги виробництва на 11,8% (або на 30,8 млн т), сумарний обсяг склав 292,5 млн т. У 2011 р. обсяги виробництва збільшилися до 320 млн т. Австралійська компанія BHP Billiton у 2011 р. виробила 205 млн т ЗРП, що на 62% більше, ніж у 2010 р. (126,7 млн т).

Сумарні потужності з виробництва ЗРП у світі та рівень їх завантаження наочно відображено на *рис. 3*.

Тенденції зростання попиту на ЗРП зумовили збільшення завантаження існуючих виробничих потужностей: з 75,1% у 2010 році до 91% у 2011 році. Враховуючи вищезазначену динаміку, провідні компанії світу започаткували реалізацію інвестиційних проектів, спрямованих на нарощення виробничих потужностей:

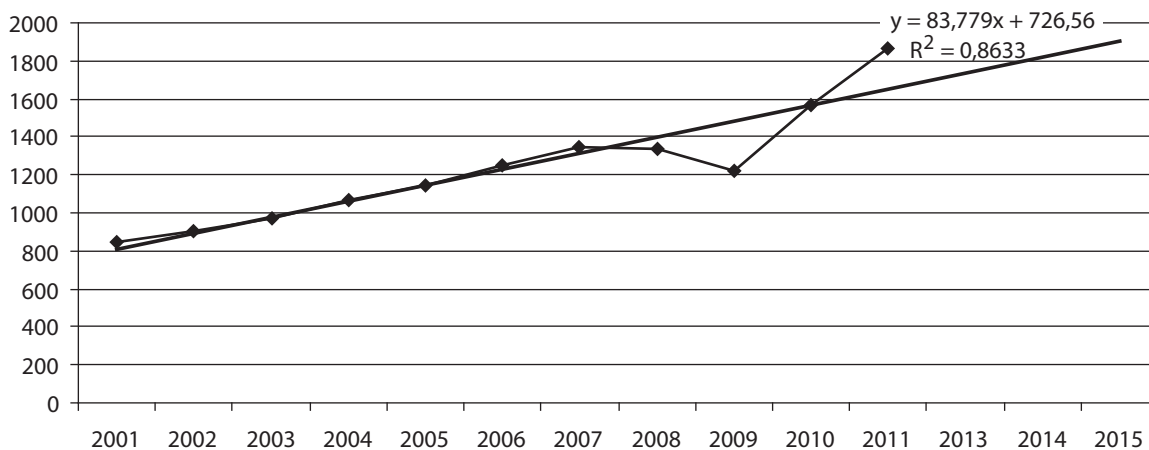

Рис. 1. Прогнозування тенденцій обсягів виробництва сталі у світі, млн т

Розраховано автором за даними [6].

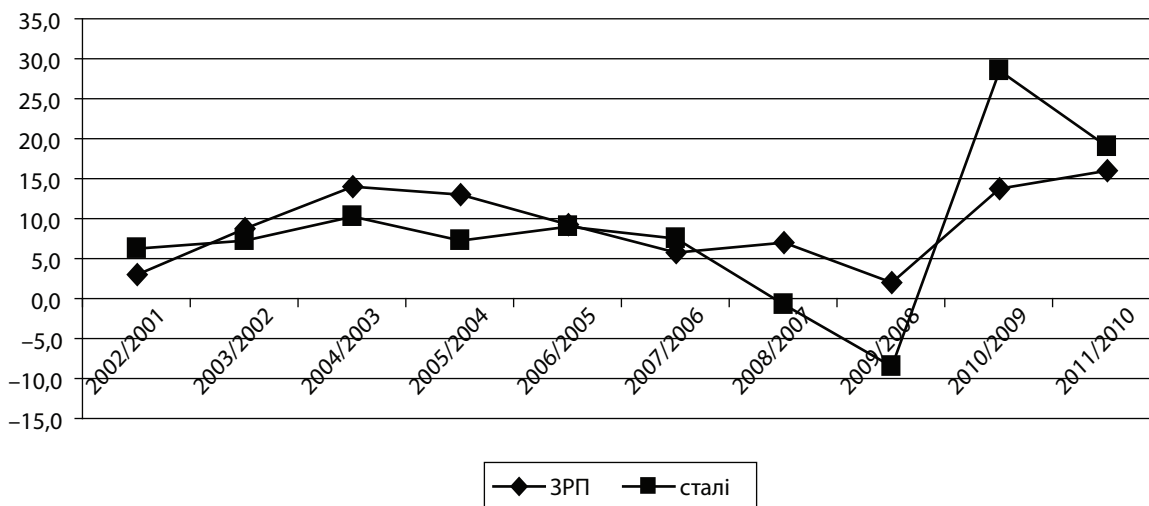

Рис. 2. Темпи приросту обсягів виробництва ЗРП та сталі у світі протягом 2001 – 2011 рр., %

Розраховано автором за даними [6].

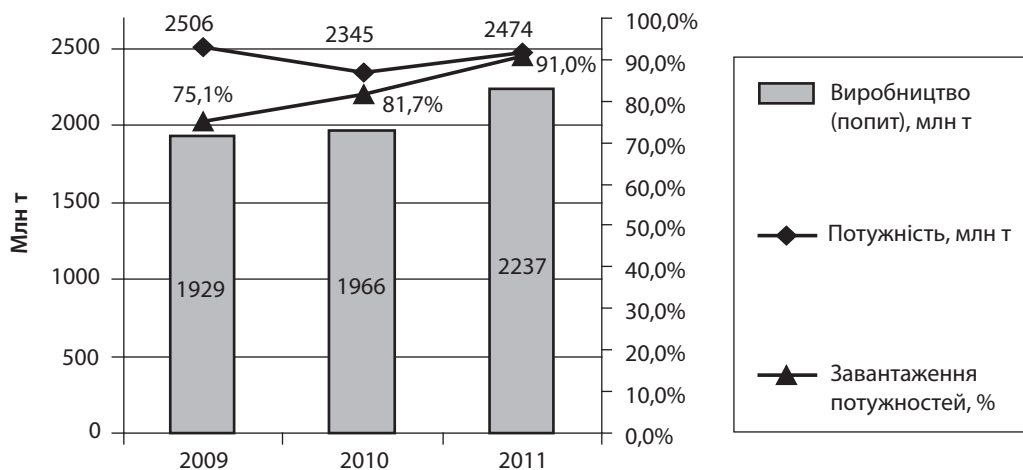

Рис. 3. Сумарні потужності з виробництва ЗРП у світі та рівень їх завантаження протягом 2009 – 2011 рр.

- ✦ Rio Tinto планує до 2020 р. наростити виробничі потужності до 600 млн т/рік; реалізація спільного з компанією Hancock Prospecting проекту дозволить додатково виробляти 30 млн т залізної руди; у довгостроковій перспективі Rio Tinto у партнерстві з Chinalco планує освоїти новий рудник у провінції Simandou у Гвінеї із загальними запасами 250 млн т руди; спільно з індійською компанією Orissa. Mining Corp працює над отриманням дозволу на розроблення родовищ із загальними запасами до 3,6 млрд т;
  - ✦ BHP Billiton Ltd анонсувала проект RPG 5, що передбачає нарощення виробничих потужностей компанії до 240 млн т/рік у 2015 р.;
  - ✦ Vale планує інвестувати 10,1 млрд дол. США на розроблення проекту Serra Sul та збільшити за рахунок цього свої виробничі потужності на 90 млн т.;
  - ✦ компанія Kumba планує наростити виробничі потужності до 70 млн т до 2020 р.;
  - ✦ Fortescue Metals Group Ltd (FMG) реалізує проекти з нарощення виробничих потужностей до 100 млн т/рік;
  - ✦ Gindalbie Metals освоєє шахту Карара в Австралії, потужності якої складуть 8 млн т високоякісного концентрату та 2 млн т кускової руди; до 2020 р. на шахті планується виробляти до 30 млн т ЗРП;
  - ✦ Brockman Resources (BRM.AX) та FerrAus Ltd (FRS.AX) спрямовують свої зусилля на відкриття виробництва у Австралії загальним обсягом 15 та 10 млн т/рік відповідно;
  - ✦ Aquila Resources (AQA.AX) та American Metals and Coal Industries Inc реалізують спільний проект West Pilbara Iron Ore, прогнозована потужність 30 млн т/рік.
- У 2011 р. компанії «Великої тройки» інвестували у розширення гірничо-видобувних потужностей більше 10 млрд дол. США. Найбільш значимими були інвестиції компанії BHP Billiton, що розпочала програму по розширенню та модернізації виробничих потужностей в Австралії загальною вартістю 4,8 млрд дол. США. Бразильська компанія Vale в 2011 р. залучила 4,2 млрд дол. США у проекти з нарощення виробничих потужностей по всьому світу. З огляду на реалізацію запланованих проектів, прогнозовані обсяги виробництва ЗРП провідними компаніями світу представлено в *табл. 1*.

Прогнозовані обсяги виробництва ЗРП провідними компаніями світу, млн т [6]

Компанія	Рік						2016*
	2010	2011	2012*	2013*	2014*	2015*	
Vale	293	320	330	370	402	417	438
Rio Tinto	236	225	230	283	283	333	342
BHP Billiton	126	205	205	205	205	240	247
Fortescue	45	55	55	73	73	115	115
Kumba	37	37	43	46	46	48	52
MMX	12	16	20	24	24	41	41
CSN	31	43	52	61	70	70	83
Всього	780	901	935	1062	1103	1264	1318

* – прогнозні дані.

Обсяги виробництва залізорудної продукції провідними гірничо-збагачувальними комбінатами (ГЗК) України узагальнено в *табл. 2*.

Динаміка обсягів виробництва вітчизняними ГЗК не корелює з загальносвітовими тенденціями: спостерігається сумарне зменшення обсягів реалізації ЗРП на 3,6% за 2007-2011 рр. Зростання доходів від реалізації протягом досліджуваного періоду зумовлене, переважно, цінними параметрами продукції. Прогнозоване нарощення виробничих потужностей провідними компаніями світу у найближчі роки сприятиме задоволенню зростаючого попиту та, відповідно, позначиться на уповільненні зростання цін на ЗРП. Вищезазначене вимагає обґрунтування пріоритетних заходів збереження ринкової частки вітчизняних виробників ЗРП, що має тенденцію до зниження з 5,3% у 2002 р. до 3% у 2011 р. [7, с. 71].

За результатами досліджень Н.І. Рябікіної та О.Г. Рябікіної [8] встановлено, що подальше нарощення обсягів виробництва вітчизняними ГЗК стримується техніко-технологічним рівнем виробництва. Функціонування вітчизняних комбінатів в умовах зростання індустріального попиту на ЗРП відбувається на фоні використання

традиційних технологій видобутку та збагачення залізних руд; невисокої частки технічних елементів у структурі основних засобів підприємств, низького рівня коефіцієнту їх придатності; нерациональної структури капітальних інвестицій, у складі яких переважають вкладення у будівництво об'єктів на фоні критично низької частки витрат на оновлення технологічних елементів та удосконалення технологічного рівня виробництва. Для вітчизняних комбінатів характерний високий середній термін експлуатації технологічного устаткування, невідповідність рівня прогресивності основних засобів сучасним вимогам [9, 10].

Незадовільний техніко-технологічний рівень виробництва вітчизняних ГЗК продукує низьку якість ЗРП. Якісні параметри ЗРП основних виробників ринку систематизовано в *табл. 3*. На сьогодні на світовому ринку конкурентоспроможною є продукція з вмістом заліза 67 – 68% та кремнезему до 4 – 5%. Вітчизняні підприємства значно поступаються світовим аналогам за якісними показниками ЗРП, вимоги до якої визначаються технологічними особливостями сталеплавильного виробництва. В Україні та Східній Європі основним техно-

Таблиця 2

Обсяги реалізації ЗРП гірничо-збагачувальними комбінатами України, тис.т [Систематизовано автором за даними звітності ГЗК]

Показник	Рік					2011/07, %
	2007	2008	2009	2010	2011	
Концентрат						
Інгулецький ГЗК	14670	12628	10722	14627	13990	-4,6
Південний ГЗК	7659	7560	6379	7408	8846	15,5
Північний ГЗК	3021	12602	3476	3368	3491	15,5
Центральний ГЗК	5941	5721	2655	3827	3868	-34,9
Обкотиші						
Північний ГЗК	9410	9421	9488	9744	10289	9,3
Центральний ГЗК	2241	1959	2223	2211	2209	-1,4
Агломерат						
Південний ГЗК	3240	3680	1073	1700	1809	-44,2
Сумарний обсяг ЗРП ГЗК	46183	53571	36016	42885	44503	-3,6

логічним процесом отримання чавуну є доменний, тому вимоги до якості тут дещо нижчі, ніж на металургійних підприємствах Західної Європи, де широко впроваджуються технології прямого відновлення заліза з руд.

Низька якість продукції зумовлює переорієнтацію експортних поставок ЗРП з ринків Європи на ринки Південно-Східної Азії. Перспективним для вітчизняних ГЗК є ринок збуту Китаю. У 2011 р. обсяг експорту концентрату до Китаю досяг 9885,9 тис. т, що становить майже 73% від загального обсягу експорту. Варто відзначити, що зростання експорту ЗРП до Китаю відбувається на фоні високих темпів нарощення обсягів виробництва у країні. Протягом 1998 – 2011 рр. у Китаї розвідані сотні родовищ залізної руди із загальними запасами до 5 млрд т, з яких 152 – відносно великі. Загальні запаси родовищ залізної руди у Китаї, за даними китайських спеціалістів, складають до 200 млрд т. Потужні китайські металургійні компанії по можливості намагаються забезпечити себе власною залізорудною сировиною. Протягом 2010 р. обсяги видобутку залізної руди у країні зросли до 880 млн т, а за підсумками 2011 р. досягли 900 млн т. Протягом найближчих 3 – 5 років передбачається введення в дію нових рудників загальною потужністю 480 млн т/рік. Видобуток залізної руди у Китаї прогнозовано зросте до 2015 р. до 1,3 млрд т/рік, що в перерахунку на залізорудний концентрат складе близько 390 млн т з вмістом заліза 62%. Однак зростання видобутку залізних руд не вирішить проблему сировинного забезпечення металургійних підприємств, оскільки середній вміст заліза у видобутій руді Китаю не перевищує 28%, а імпортована сировина у середньому вміщує не менше ніж 57% заліза. Залежність Китаю від імпортової залізної руди у 2011 р. складала 70%, що на 13% вище, ніж у 2010 р. У відповідності з національною програмою використання мінеральних ресурсів до 2020 р. споживання за-

лізорудної сировини у Китаї повинно скласти 1,3 млрд т (у перерахунку на середньосвітовий вміст заліза).

За результатами аналізу варто відзначити, що забезпечення позитивного вектору розвитку вітчизняних гірничо-збагачувальних комбінатів можливе за рахунок підвищення інноваційного рівня виробництва. Це зумовлює виключну увагу до вдосконалення маркетингової стратегії ГЗК в контексті стратегії технологічного розвитку, сутність якої у формуванні техніко-технологічних переваг підприємства у відповідності до його внутрішніх можливостей, параметрів зовнішнього середовища, вартісних, якісних і часових характеристик виробництва ЗРП. Стратегія технологічного розвитку, як і маркетингова стратегія, є однією з форм конкурентної стратегії підприємства і визначає орієнтацію суб'єкта господарювання на технологічні інновації як засіб його адаптації до змін зовнішнього середовища, який забезпечує стабільно високу прибутковість його функціонування на ринку. Запропонована стратегія відповідає розповсюдженій у світовій практиці філософії TQM – концепції управління якістю, згідно з якою місія підприємств ґрунтується на максимальному задоволенні вимог споживачів. Звідси, місія компанії дуже часто трактується як правило «семи R – S» або логістичний мікс: «ensuring the availability of the right product, in the right quantity and the right condition, at the right place, at the right time, for the right customers, at the right cost». Зміст логістичного міксу зводиться приблизно до такого: забезпечення наявності необхідного продукту у потрібній кількості і заданій якості в необхідному місці у встановлений час для конкретного споживача з найкращими витратами. Забезпечення логістичного міксу у практиці господарювання вітчизняних ГЗК передбачає реалізацію таких етапів:

- ★ аналіз тенденцій розвитку галузі: попит, вимоги до якості продукції;

Таблиця 3

Середні показники якості ЗРП підприємствами України та світу [6, с. 234]

Країна	Компанія	Хімічний склад, %							Основність
		Fe	SiO ₂	Al ₂ O ₃	SiO ₂ +Al ₂ O ₃	CaO	MgO	CaO+MgO	
Бразилія	Samarco	67	1,8	1,1	2,9	0,08	0,04	0,12	0,04
Австралія	Mt. Newman	66,7	2,8	1	3,8	0,04	0,03	0,07	0,02
Швеція	Malmberget	71,5	0,2	0,21	0,41	0,06	0,2	0,26	0,63
	Greensberg	70,6	0,9	–	0,9	–	–	0	0
Канада	ОСМ	66,3	5	0,34	5,34	0,06	0,05	0,11	0,02
	Fire lake	66,5	5	0,15	5,15	0,51	0,36	0,87	0,17
	Kerol lake	65,8	4,44	–	4,59	0,53	0,38	0,91	0,2
Росія	ЛебГЗК	68,4	4,34	0,17	4,51	0,16	0,2	0,36	0,08
	Костомукшинський ГЗК	67,6	5,73	0,26	5,99	0,17	0,17	0,34	0,06
Україна	Північний ГЗК	65,1	8,78	0,18	8,96	0,42	0,6	1,02	0,11
	Центральний ГЗК	65,5	7,2	0,25	7,45	0,19	0,38	0,57	0,08
	Південний ГЗК	64,5	9,64	0,35	9,99	0,17	0,39	0,56	0,06
	Інгулецький ГЗК	64,9	9,7	0,56	10,2	0,29	0,6	0,89	0,09

- ✦ діагностика відповідності техніко-технологічного рівня виробництва ринковим умовам;
- ✦ аналіз та оцінка технологічної позиції підприємства та визначення пріоритетів розвитку;
- ✦ реалізація заходів з підвищення техніко-технологічного рівня виробництва;
- ✦ коригування маркетингової стратегії за результатами вдосконалення техніко-технологічних умов виробництва: нарощення виробничих потужностей – пошук перспективних ринків збуту; покращення якісних параметрів продукції – задоволення специфічних вимог споживачів, що впроваджують технології прямого відновлення заліза; зменшення операційних витрат – можливості цінового маневрування задля збільшення ринкової частки.

ВИСНОВКИ

Систематизація факторів ринкового забезпечення функціонування вітчизняних ГЗК та обґрунтування на цій підставі стратегічних передумов їх розвитку дозволяє зробити такі висновки:

- ✦ зростання обсягів виробництва сталі у світі створює передумови для зростання попиту на ЗРП;
- ✦ діяльність провідних залізрудних компаній світу на сучасному етапі спрямована на реалізацію проектів з нарощення виробничих потужностей, що позначиться на подальшому скороченні частки ринку вітчизняних ГЗК, техніко-технологічний рівень яких унеможливає збільшення обсягів виробництва у натуральному вимірі;
- ✦ низький рівень інноваційної спрямованості вітчизняних виробників не дозволяє задовольнити зростання сучасних вимог до якості ЗРП, які продукуються широкомасштабним впровадженням прогресивних технологій прямого відновлення заліза у країнах Західної Європи;
- ✦ вищезазначене зумовлює доцільність подальшої переорієнтації експортних поставок з країн Європи до країн Південно-Східної Азії, що в умовах зростання індустріального попиту на цих ринках дозволить акумулювати фінансові ресурси для реалізації стратегії технологічного розвитку та, як наслідок, підвищення рівня конкурентоспроможності та зростання ринкової частки вітчизняних ГЗК. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Варава Л. М.** Управління конкурентоспроможністю на підприємствах сировинних галузей : [монографія] / Л. М. Варава, О. А. Темченко. – Кривий Ріг : Вид. центр КТУ, 2009. – 254 с.
2. **Варава Л. М.** Визначення перспективних ринків збуту та стратегії поведінки на них залізрудних гірничо-збагачувальних підприємств з використанням матриці «привабливість – конкурентоспроможність» / Л. М. Варава, В. В. Подсевак, І. Г. Єлізаров // Вісник Криворізького технічного університету. – Кривий Ріг : КТУ, 2011. – Випуск 27. – С. 267 – 271.
3. **Власюк Т. О.** Ключові проблеми розвитку експортного потенціалу виробництва залізрудної сировини

в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2010_1/Vlasuk.htm

4. **Криворучкіна О. В.** Продуктивність гірничо-збагачувальних комбінатів України: оцінка та резерви підвищення / О. В. Криворучкіна // Формування ринкової економіки [Спецвипуск: «Економіка підприємства: теорія та практика»]. – 2012. – С. 214 – 227.

5. **Нусінов В. Я.** Аналіз комплексного показника ефективності діяльності гірничо-збагачувальних комбінатів Кривбасу / В. Я. Нусінов, Я. В. Нусінова, Л. А. Буркова // Вісник Криворізького технічного університету. – 2010. – Вип. 26. – С. 316 – 320.

6. Сборник технико-экономических показателей горнодобывающих предприятий Украины за 2010 – 2011 гг. / Под. ред. Е. К. Бабца. – Кривой Рог : ГП «НИГРИ», 2011. – 318 с.

7. **Гелевачук З. Й.** Позиціонування вітчизняних гірничо-видобувних підприємств на світовому ринку залізрудної продукції / З. Й. Гелевачук // Формування ринкової економіки [Спецвипуск: «Економіка підприємства: теорія та практика»]. – 2012. – С. 63 – 72.

8. **Рябикіна Н. І.** Застосування наукових підходів до ефективного використання техніко-технологічної бази підприємств гірничо-металургійного комплексу / Н. І. Рябикіна, О. Г. Рябикіна // Вісник Криворізького технічного університету. – Кривий Ріг : КТУ, 2010. – С. 308 – 312.

9. **Темченко О. А.** Вплив впровадження інновацій на підвищення конкурентоспроможності підприємств ГМК в умовах фінансової кризи / О. А. Темченко, В. В. Русаков // Вісник Криворізького технічного університету. – 2010. – Вип. 25. – С. 234 – 238.

10. **Варава Л. М.** Інструменти управління інноваційною діяльністю на підприємствах гірничодобувної промисловості / Л. М. Варава, В. А. Ковальчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 2 (104). – С. 94 – 100.

REFERENCES

Helevachuk, Z. I. "Pozytsionuvannya vitchyznianskykh hirnycho-vydobuvnykh pidpriemstv na svitovomu rynku zalizorudnoi produktsii" [Positioning of domestic mining companies in the world market of iron ore products]. *Formuvannya rynkovoi ekonomiky* (2012): 63-72.

Kryvoruchkina, O. V. "Produktyvnist hirnycho-zbahachuvalnykh kombinativ Ukrainy: otsinka ta rezervy pidvyshchennia" [Performance ore-bearing plants of Ukraine: assessment and potential for raising]. *Formuvannya rynkovoi ekonomiky* (2012): 214-227.

Nusinov, V. Ya., Nusinova, Ya. V., and Burkova, L. A. "Analiz kompleksnoho pokaznyka efektyvnosti diialnosti hirnycho-zbahachuvalnykh kombinativ Kryvbasu" [Analysis of integrated performance indicators ore-bearing plants Krivbas]. *Visnyk Kryvorizkoho tekhnichnoho universytetu*, no. 26 (2010): 316-320.

Riabykina, N. I., and Riabykina, O. H. "Zastosuvannya naukovykh pidkhodiv do efektyvnoho vykorystannia tekhniko-tekhnolohichnoi bazy pidpriemstv hirnycho-metallurhiinoho kompleksu" [The use of scientific approaches to efficient use of technical and technological base of mining and metallurgical complex]. *Visnyk Kryvorizkoho tekhnichnoho universytetu* (2010): 308-312.

Sbornik tekhniko-ekonomicheskikh pokazateley gornodobyvaushchikh predpriiaty Ukrainy za 2010 – 2011 gg. [Collection of technical and economic parameters of mining enterprises of Ukraine for 2010 – 2011 years.]. Krivoy Rog: NIGRI, 2011.

Temchenko, O. A., and Rusakov, V. V. "Vplyv vprovadzhenia innovatsii na pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv HMK v umovakh finansovoi kryzy" [Effect of innovations to improve the competitiveness of enterprises of MMC

in the financial crisis]. *Visnyk Kryvorizkoho tekhnichnoho universytetu*, no. 25 (2010): 234-238.

Varava, L. M., and Temchenko, O. A. *Upravlinnia konkurentospromozhnosti na pidpriemstvakh syrovynnykh haluzei* [Management of competitiveness in the business of primary industries]. Kryvyi Rih: Vyd. tsentr KTU, 2009.

Varava, L. M., Podsevak, V. V., and Yelizarov, I. H. "Vyznachennia perspektyvnykh rynkiv zbutu ta stratehii povedinky na nykh zalizorudnykh hirnycho-zbahachuvalnykh pidpriemstv z vykorystanniam matrytsi «pryvablyvist – konkurentospromozhnist»" [Identification of promising markets and behavioral strategies they ore mining and processing enterprises using

matrix "appeal – Competitiveness"]. *Visnyk Kryvorizkoho tekhnichnoho universytetu*, no. 27 (2011): 267-271.

Vlasiuk, T. O. "Kliuchovi problemy rozvytku eksportnoho potentsialu vyrobnytstva zalizorudnoi syrovyny v Ukraini" [Key problems of the export potential of iron ore in Ukraine]. http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_econ/2010_1/Vlasuk.htm

Varava, L. M., and Kovalchuk, V. A. "Instrumenty upravlinnia innovatsiinoiu diialnistiu na pidpriemstvakh hirnychodobuvnoi promyslovosti" [Tools of innovation management in enterprises of the mining industry]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 2(104) (2010): 94-100.

УДК 330.1:338.012

ФУНДАМЕНТАЛЬНО-ВАРТІСНІ АСПЕКТИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ХАРЧОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ЛІСНІЧЕНКО О. О.

УДК 330.1:338.012

Лісниченко О. О. Фундаментально-вартісні аспекти результативності розвитку харчових підприємств України

У статті на основі застосування фундаментально-вартісного підходу визначено результативність розвитку підприємств харчової промисловості України. Логіку економічного оцінювання побудовано на основі співставлення результатів формування капіталу харчових підприємств та прибутковості функціонування їх активів. Ефективність формування капіталу проаналізована з точки зору структури джерел формування активів харчових підприємств та розрахунку середньозваженої його вартості (WACC). У процесі продуктивного використання капіталу (активів) генеруються потоки прибутку, достатність яких визначає потенціал формування фундаментальної вартості досліджуваних підприємств. У процесі аналізу ефективності використання основного, оборотного капіталу та оцінювання інвестиційної та інноваційної активності харчових підприємств визначено основні фактори та проблеми, що впливають на низький рівень прибутковості капіталу, що, у свою чергу, руйнує внутрішню вартість підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: фундаментальна вартість, вартість капіталу, економічна рентабельність, спред доходності капіталу, харчові підприємства.
Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Формул:** 2. **Бібл.:** 15.

Лісниченко Олена Олександрівна – здобувач, кафедра економіки підприємств, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)
E-mail: lena180971@mail.ru

УДК 330.1:338.012

Лисниченко Е. А. Фундаментально-стоимостные аспекты результативности развития пищевых предприятий Украины

В статье на основе применения фундаментально-стоимостного подхода сделана оценка результативности развития пищевой промышленности Украины. Логика экономического оценивания построена на основе сопоставления результатов формирования капитала пищевых предприятий и прибыльности функционирования их активов. Эффективность формирования капитала проанализирована с точки зрения структуры источников формирования активов пищевых предприятий и расчета средневзвешенной его стоимости (WACC). В процессе производительного использования капитала (активов) генерируются потоки прибыли, достаточность которых определяет потенциал формирования фундаментальной стоимости исследуемых предприятий. В процессе анализа эффективности использования основного, оборотного капитала и оценки инвестиционной и инновационной активности пищевых предприятий определены основные факторы и проблемы, влияющие на низкий уровень доходности капитала, что, в свою очередь, разрушает внутреннюю стоимость предприятий пищевой промышленности.

Ключевые слова: фундаментальная стоимость, стоимость капитала, экономическая рентабельность, спред доходности капитала, пищевые предприятия
Рис.: 3. **Табл.:** 3. **Формул:** 2. **Библ.:** 15.

Лисниченко Елена Александровна – соискатель, кафедра экономики предприятий, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (ул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)
E-mail: lena180971@mail.ru

UDC 330.1:338.012

Lisnichenko Ye. A. Fundamental Cost Aspects of Effectiveness of Development of Ukrainian Food Companies

The article assesses effectiveness of development of food industry in Ukraine on the basis of application of the fundamental cost approach. Logic of economic assessment is based on comparison of the results of formation of capital of food companies and profitability of functioning of their assets. Effectiveness of capital formation is analysed from the point of view of the structure of sources of formation of assets of food companies and calculation of its weighed average cost (WACC). Profit flows are generated in the process of productive use of the capital (assets) and sufficiency of these flows is determined by the potential of formation of fundamental cost of the studied companies. The article conducts analysis of effectiveness of the use of main and circulating capital and assessment of investment and innovation activity of food companies and identifies main factors and problems that influence the low level of return on capital, which, in its turn, destroys internal cost of food industry companies.

Key words: fundamental cost, capital cost, economic profitability, return on capital spread, food companies.
Pic.: 3. **Tabl.:** 3. **Formulae:** 2. **Bibl.:** 15.

Lisnichenko Yelena A. – Applicant, Department of Economy of Enterprises, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)
E-mail: lena180971@mail.ru